

בש"פ 2459/14 - מדינת ישראל נגד מונדר בדיר

בבית המשפט העליון

בש"פ 2459/14

לפני: כבוד השופט צ' זילברטל

המבקשת: מדינת ישראל

נגד

המשיב: מונדר בדיר

בקשה שלישית להארכת מעצר לפי סעיף 62 לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה - מעצרים), התשנ"ו-1996

תאריך הישיבה: ח' בניסן התשע"ד (8.4.2014)

בשם המבקשת: עו"ד יורם הירשברג
בשם המשיב: עו"ד דורון ברזילי; עו"ד שוש חיון; עו"ד עדי ניב; עו"ד רעיה לאלזר

החלטה

1. בקשה שלישית לפי סעיף 62 לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה - מעצרים), התשנ"ו-1996 (להלן: חוק המעצרים) להארכת מעצרו של המשיב החל מיום 18.4.2014, בתשעים ימים או עד למתן פסק הדין בעניינו בת"פ 42349-02-13 בבית משפט השלום בפתח תקווה, לפי המוקדם.

2. הרקע לבקשה זו הוצג בפירוט בהחלטות קודמות של בית משפט זה ועל-כן הדברים יובאו בקצרה (ראו: החלטת השופטת א' חיות בבש"פ 2627/13 בדיר נ' מדינת ישראל (1.5.2013), (להלן: בש"פ 2627/13); החלטת השופט א' רובינשטיין בבש"פ 7565/13 מדינת ישראל נ' בדיר (17.11.2013), (להלן: בש"פ 7565/13); החלטת השופטת ד' ברק-ארז בבש"פ 985/14 מדינת ישראל נ' בדיר (16.2.2014), (להלן: בש"פ 985/14)).

כתב האישום

3. ביום 21.2.2013 הוגש כתב אישום נגד המשיב, נגד שניים נוספים ונגד חברת תזקיקים אנרגיה בע"מ (להלן: חברת תזקיקים) שבה עבדו השלושה כמנהלים. על-פי כתב האישום, הנאשמים ביצעו במשותף עבירות רבות על חוק מס ערך מוסף, התשל"ו-1975 (להלן: חוק מע"מ), על פקודת מס הכנסה (נוסח חדש), התשכ"א-1961 ועל חוק העונשין, התשל"ז-1977.

על-פי המתואר באישום הראשון, הונו הנאשמים את רשויות המס והתחמקו מתשלומי מע"מ ומס הכנסה באמצעות הנפקת 97 חשבוניות פיקטיביות המעידות על רכישת דלקים, שלא בוצעה בפועל, בסך של כ-190 מיליון ש"ח. מסכום זה ניכו הנאשמים מס תשומות בסך של כ-26 מיליון ש"ח וזאת שלא כדין. בשל מעשים אלה הואשם המשיב בביצוע עבירות של ניכוי מס תשומות במטרה להתחמק מתשלום מס בנסיבות מחמירות, הכנת פנקסי חשבונות כוזבים בכוונה להתחמק ממס ושימוש במרמה, עורמה או תחבולה בכוונה להתחמק מתשלום מס.

על-פי המתואר באישום השני, בחודש יולי 2012 נערכה חקירה של רשות המסים ומשטרת ישראל כנגד המשיב ושותפיו, אשר נחקרו ביחס לחשד שביצעו את המעשים המתוארים באישום הראשון. על-פי הנטען, המשיב פעל בדרכים שונות על מנת לשבש את מהלכי החקירה. הנפקת החשבוניות הפיקטיביות, אשר תיעדו עסקאות לרכישת דלקים שלא התקיימו, יצרה בספרי החשבונות של חברת תזקיקים עודף במלאי הדלק. כדי לאזן את העודף הפיקטיבי, פנה המשיב לרואה החשבון של החברה וסיפק לו תעודות משלוח מזויפות בהן נכתב כי החברה מכרה דלקים רבים, מכירות שלא בוצעו בפועל, ללקוח בשם דבי אנרגיה והובלה בע"מ (להלן: חברת דבי). לאחר מכן הגישה חברת תזקיקים בקשה לפירוק חברת דבי בטענה כי זו רכשה ממנה סחורה אך לא שילמה עבורה. כמו כן נטען כי חברת דבי חדלת פרעון. במקביל, פנה המשיב לעובדים בחברת תזקיקים ובחברת דבי ושידלם להגיש תצהירים שקריים לבית המשפט, התומכים בבקשה לפירוק. לאחר שהבקשה לפירוק חברת דבי אושרה, הורה המשיב לרואה החשבון של חברת תזקיקים לרשום בכזב חשבוניות מס על שם חברת תזקיקים בגין העסקאות שכביכול בוצעו בינה לבין חברת דבי. בשל מעשים אלה הואשם המשיב בביצוע עבירות של שידול לשבועת שקר, קבלת דבר במרמה, רישום כוזב במסמכי תאגיד, שיבוש מהלכי משפט, הכנת פנקסי חשבונות כוזבים ושימוש במרמה, ערמה או תחבולה בכוונה להתחמק מתשלום מס.

על-פי המתואר באישום השלישי, במהלך חקירתו ברשות המסים, הטיח המשיב קללות ועלבונות בחוקר. כמו כן, במהלך נסיעה עם שניים מחוקרי רשות המסים, בעט המשיב באחד החוקרים, שנהג ברכב, ואחז בזרועו ובפניו בחוזקה. בשל מעשים אלה הואשם המשיב בביצוע עבירות של העלבת עובד ציבור ותקיפת עובד ציבור במהלך מילוי תפקידו.

4. בד בבד עם הגשת כתב האישום, הוגשה בקשה למעצר המשיב עד לתום ההליכים. בית משפט השלום בנצרת (כב' השופטת י' שטרית) דן בבקשה והורה ביום 7.4.2013 על שחרורו של המשיב בתנאים מגבילים. בית המשפט קבע כי קיימות ראיות לכאורה לכך שהמשיב ביצע את המיוחס לו, ובנוסף קיימות עילות מעצר מכוח המסוכנות הנשקפת מהמשיב והחשש מכך שישבש מהלכי חקירה. יחד עם זאת קבע בית המשפט כי: "בעיקרם של דברים עסקינן בעבירות מרמה ובעבירות נלוות נוספות אשר בשים לב לטיבן ומהותן הרי שמסוכנות המשיב הקמה מטיבם של מעשים ועבירות כאלה, ניתנת, כך לדידי, לאיון על דרך חלופת מעצר הדוקה והרמטית אשר תאיין מסוכנותו ...".

5. המבקשת הגישה ערר כלפי החלטה זו. ביום 9.4.2013 קיבל בית המשפט המחוזי בנצרת (כב' השופט ד' צרפתי) את הערר והורה על מעצר של המשיב עד לתום ההליכים. בנימוקים להחלטה ציין בית המשפט את עברו הפלילי של המשיב, את העובדה כי בעת ביצוע המעשים המיוחסים לו עמד כנגדו מאסר מותנה בר הפעלה, את היקף העבירות, את התחכום הנשקף מהן ואת העובדה כי המעשים המתוארים באישום השני בוצעו כאשר המשיב היה משוחרר בתנאים מגבילים. בקשת רשות לערור על החלטה זו נדחתה ביום 1.5.2013 (החלטת השופטת א' חיות בבש"פ 2627/13). בקשה לעיון חוזר בהחלטה נמחקה בהסכמה ביום 17.10.2013.

6. משלא נסתיימו ההליכים בעניינו של המשיב תוך תשעה חודשים, הוגשה לבית משפט זה בקשה ראשונה להארכת מעצרו. ביום 17.11.2013 קיבל בית המשפט את הבקשה, ומעצרו של המשיב הוארך בתשעים ימים (החלטת השופט א' רובינשטיין בבש"פ 7565/13). בהחלטה הדגיש בית המשפט את עברו הפלילי של המשיב וקבע כי ההליך העיקרי מתקדם בקצב משביע רצון. לפיכך, נקבע כי נקודת האיזון טרם נעה לכיוון האפשרות לשחרור המשיב.

7. בהמשך הגיש המשיב בקשה נוספת לעיון חוזר בהחלטה לעצרו עד לתום ההליכים. ביום 22.1.2014 נדחתה הבקשה. בית משפט השלום בנצרת (כב' השופטת י' שטרית) דחה את טענת המשיב ביחס לכרסום בתשתית הראייתית נגדו, וקבע כי לא קיים כרסום ממשי שיכול להוביל למסקנה בדבר העדר תשתית ראייתית מספקת כנגד המשיב. כמו כן נקבע כי המסוכנות הנשקפת מהמשיב עודנה שרירה וקיימת ואין בחלוף הזמן כדי לאינה.

8. בחלוף תשעים ימים מהארכת המעצר הראשונה, הוגשה בקשה שנייה להארכת מעצרו של המשיב. ביום 16.2.2014 קיבל בית המשפט את הבקשה באופן חלקי והאריך את מעצרו של המשיב בשישים ימים (החלטת השופטת ד' ברק-ארזובבש"פ 985/14). בדיון בבקשה טען המשיב כי יש מקום לשחררו שכן המבקשת עיכבה את העברתם של חומרי חקירה משמעותיים לידיו ובכך האריכה את משך הזמן בו מתנהל ההליך כנגדו. טיעוני המשיב נסמכו על דחיית בקשה להארכת מעצרו של יעקב ביטון, שלו יוחסו עבירות דומות ונטען שביצוען היה כרוך בקשרים עם המשיב (בש"פ 8914/13 מדינת ישראל נ' ביטון (13.1.2014)), (להלן: עניין ביטון)). בהתייחס לטענות אלה קבע בית המשפט כי:

"אין ספק שעיוכים בהעברת חומרי חקירה משמעותיים לידי ההגנה, גם אם נעשו בתום לב, צריכים להילקח בחשבון במסגרת בקשה זו (כפי שנקבע גם בעניין ביטון). עם זאת, בענייננו, התמונה העובדתית הנוגעת לטענות אלה לא התבהרה עד תום בשלב

הנוכחי. בשונה מעניין ביטון שבו המדינה הודתה בטעות בכל הנוגע להעברת חומרי חקירה רלוונטיים, טרם התבהרה מידת הרלוונטיות של החומרים שהועברו לעניינו של המשיב ... בנסיבות אלה, אני סבורה שיש מקום להארכת המעצר ב-60 יום בלבד. בתקופה זו תתבהר התמונה בכל הנוגע למשמעותם ולהשפעתם של החומרים שהועברו אך זה מקרוב על ההליך העיקרי".

ההליך העיקרי

9. עד עתה התקיימו בהליך העיקרי 23 דיונים בהם העידו 56 עדים, כאשר בשישים הימים שחלפו מאז הארכת המעצר הקודמת התקיימו חמשה דיונים בהם נשמעו תשעה עדי תביעה. בשלב זה פרשת התביעה לקראת סיום ונותר עד אחד אשר נבצר ממנו להעיד עד כה בשל מחלתו ועדותו נדחתה מספר פעמים. שמיעת עדותו של העד נקבעה ליום 6.4.2014, אולם גם במועד זה לא יכול היה העד להתייב לדין מפאת מצבו הרפואי, ובית המשפט קבע כי לאחר קבלת עדכון על מצבו יקבע מועד חדש לשמיעת עדותו, עוד לפני חג הפסח, בין אם בבית המשפט ובין אם בביתו. בשלב זה לא קבועים מועדים לשמיעת פרשת ההגנה.

חומרי החקירה שהועברו למשיב באיחור, אותם הזכיר בית המשפט בהחלטה הקודמת על הארכת מעצרו של המשיב, הועברו לידי המשיב ביום 6.2.2014. לאחר עיון בחומרים, ביקש המשיב ביום 6.3.2014 לזמן בשנית שלושה עדי תביעה. המבקשת התנגדה לבקשה זו וטענה כי עדי התביעה המבוקשים כלל אינם קשורים לחומר החקירה החדש. בדיון ביום 19.3.2014 הסכימו הצדדים על כך שהמשיב יוכל לזמן את שלושת העדים במסגרת פרשת ההגנה.

בבקשה הוזכר כי גם לאחר מתן ההחלטה בבש"פ 985/14 התגלה חומר חקירה נוסף והוצאה ביחס אליו תעודת חיסיון.

נימוקי הבקשה

10. המשיבה מכירה בכך שהיה מקום למסור לעיון ההגנה את חומרי החקירה "שהתגלו" במהלך ניהול פרשת התביעה, יחד עם הגשת כתב האישום. ואולם, נטען כי במקרה דנא ההשלכה של המסירה המאוחרת של חומרי החקירה שולית ואין בה כדי להשפיע באופן משמעותי על משך הזמן בו מתנהל ההליך. הוסבר בדיון כי מדובר בחומר שנאסף בקשר עם הליך קשור, המתנהל בבית משפט השלום באשדוד, ואשר אין בו כדי לשנות בצורה ממשית את המערך הראיתי בעניינו של המשיב.

ביחס להארכת מעצרו של המשיב, מעלה המבקשת מספר נימוקים התומכים בבקשתה. ראשית נטען כי המשיב מהווה סכנה לביטחון הציבור. נימוק זה מבוסס על היקף העבירות המיוחסות למשיב, התחכום בהן בוצעו והנוזק הכספי שנגרם בגינן לקופת המדינה. בנוסף מזכירה המבקשת את העובדה שהמשיב תקף באופן פיזי ומילולי את חוקריו בפרשה. שנית נטען כי קיים חשש ממשי שאם ישוחרר המשיב הוא ישבש הליכי משפט. המשיבה מזכירה בהקשר זה כי

המשיב כבר שיבש מהלכי חקירה כנגדו בפרשה זו, כמפורט באישום השני. על רקע זה - ובשים לב לעברו הפלילי המכביד של המשיב, הכולל עבירות רבות, וביניהן, עבירות על חוק מע"מ, מתן שוחד, התחזות לאדם אחר, הפרעה לשוטר במילוי תפקידו, העלבת עובד ציבור, קשירת קשר לביצוע פשע, זיוף בנסיבות מחמירות, שימוש במסמך מזויף, קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות, הונאה בכרטיס חיוב וסחיטה באיומים - טוענת המשיבה כי קיים חשש ממשי שהמשיב ישבש מהלכי משפט. המבקשת מוסיפה כי בעבר, במקרה אחר, זייף המשיב מסמכים במטרה לשחרר בערבות ולהבריח לשטחי הרשות הפלסטינאית את שותפו לדבר עבירה. שלישית נטען כי קיים חשש שהמשיב ימלט מאימת הדין נוכח העונש הכבד הצפוי לו אם יורשע.

לבסוף טוענת המבקשת כי נוכח מעשיו של המשיב, אין לתת בו את האמון הדרוש להוראה על שחרור לחלופת מעצר. המבקשת מוסיפה כי ניתן לבצע את העבירות המיוחסות למשיב גם בתנאים של מעצר בית, ועל-כן אין בכוחו של מעצר מסוג זה כדי לאיין את החשש שהמשיב יחזור על מעשיו.

תשובת המשיב

11. בא-כוח המשיב, הדגיש בפתח דבריו כי צפוי שההליך העיקרי יימשך עוד זמן רב, ועל אף שלכאורה נותר לשמוע רק עד תביעה אחד, מדובר בעד מהותי שקיים קושי רב להעידו בשל מצבו בריאותו. בנוסף, משמעות "גילויים" של חומרי חקירה נוספים והצורך לבחון את תעודת החיסיון שהוצאה ככל הנראה לאחרונה (נטען כי היא אינה נושאת תאריך) היא שההליך מצוי "במעין מבוי סתום". הוסף לכך כי התגלו קשיים בייצוגה של נאשמת אחרת בתיק, וחילופי הייצוג יחייבו, ככל הנראה, דחייה נוספת. אם לא די בכך, מתנהל בבית המשפט המחוזי הליך שעניינו קבלת חומרים מצדדים שלישיים (אם כחומר חקירה ואם כחומר ראיות שההגנה מבקשת להגיש באמצעות עדי הגנה). המשיב גם הלין על כך שבהליך העיקרי לא נעשתה הכנה מקדמית ראויה, לרבות הכנת תיק מוצגים מטעם התביעה, במטרה לייעל את שמיעת התיק. נאמר כי אמנם התקיימו דיונים רבים, אך ניתן היה לקצר באופן ממשי את משך ההליך לו היה מתקיים דיון ענייני במסגרת ההליך הקבוע בסעיף 144 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], תשמ"ב-1982.

לטענת המשיב, כיוון שפרשת התביעה קרובה לסיום, אין עוד חשש ממשי משיבוש הליכים. מדובר בעבירות רכוש, ונוכח המלצת שירות המבחן בתסקירו מיום 19.3.2013, ראוי לשחרר את המשיב ממעצרו. נטען כי במקרים דומים של עבירות מס בהיקפים קרובים הוחלט לשחרר נאשמים כשמשפטם לא הסתיים במהלך התקופה שקצב המחוקק לעניין זה. במקרה דנא הוארך מעצר המשיב כבר פעמיים והוא עצור כ-14 חודשים, כשממצב העניינים בתיק העיקרי יש להסיק שההליך יימשך עוד זמן רב, בין היתר בשל מחדלי התביעה בעניין חומרי החקירה.

דיון והכרעה

12. המקרה דנא מציב אלו מול אלו שני שיקולים נוגדים, כל אחד מהם בעל משקל. מצד אחד, משפטו של המשיב נמשך כבר זמן רב וסיומו אינו נראה באופק, גם אם עד כה הקדיש בית משפט השלום משאבים רבים לקידומו. לא זו אף זו - תרומה מסוימת להימשכות ההליך נזקפת לחובת המבקשת, אשר רק לאחרונה איתרה חומרי חקירה שהמשיב זכאי

לעין בהם, ולגבי חלקם הוצאה תעודת חיסיון שאולי תייצר התדיינות בעתירה לגילוי ראייה. יש אכן מקרים בהם התנהלות זו, כשלעצמה, עשויה להטות את הכף לעבר שחרור. קיימים גם קשיים אובייקטיביים, לכאורה, בקידום המשפט, כמו הקושי בהעדת עד התביעה האחרון וקשיי הייצוג של הנאשמת הנוספת. במצב דברים זה על בית המשפט לשקול האם נקודת האיזון לא נעה לעבר מתן משקל מכריע לזכותו של המשיב לחירות כל עוד לא הוכחה אשמתו. מאידך גיסא, עניין לנו במשיב שבית המשפט מתקשה עד מאד ליתן בו אמון במידה שתאפשר שחרורו בתנאים. מסקנה זו נובעת מעברו המכביד מאד, הכולל הרשעה בעבירות של מתן שוחד, התחזות במטרה להונות, זיוף, שימוש במסמך מזויף, קבלת דבר במרמה, חדירה למחשב בכדי לעבור עבירה, האזנת סתר אסורה, ועוד עבירות המעידות על כך שהמשיב אינו נרתע מהפרת חוק ופועל בתחכום ובדרכי עורמה ומרמה שקשה עד מאד להבטיח שלא תינקטנה גם אם ישוחרר בתנאים מגבילים. המשיב ריצה בעבר עונשי מאסר משמעותיים וגם בהם לא היה כדי להרתיעו. המסקנה האמורה נובעת גם מעובדות האישום השני, המלמדות, לכאורה, שלאחר שהמשיב נחקר בפרשה המפורטת באישום הראשון הוא טווה מסכת מתוחכמת של מעשי תרמית, שיבוש זיוף כדי לטשטש את העבירות שיוחסו לו, תוך שיתוף פעולה עם אחרים. מהלך זה מצביע על אפשרות, שקיומה נתמך גם בהרשעותיו הקודמות של המשיב, שהמשיב אינו מהסס, גם כשמתנהל נגדו הליך של חקירה פלילית וכשהוא יודע ששלטונות החוק בוחנים את מעשיו, להמשיך ולפעול במרץ ובתחכום להפר את החוק. כפי הנראה, וכפי שעולה מהחלטות שניתנו בעבר בעניינו, המשיב ניחן ביכולות ובכישרונות יוצאי דופן, על אף נכותו, אותם הוא מנצל, לדאבון הלב, לקידום מטרות פליליות. כשמדובר בנאשם שאלו נתוניו, ברי כי כמעט לא ניתן להפיג את מסוכנותו אלא בדרך של מעצר בפועל. הוסף לכך את האמור בתסקיר המעצר. אמנם שירות המבחן לא שלל אפשרות לשחרור המשיב לחלופת מעצר מסוימת, אך בצד זאת הביע ספקות לגבי יכולתו של המשיב לעמוד לאורך זמן בהגבלות וציין כי " ... קיים סיכון בעתיד להמשך התנהגות שולית ומרמית".

13. ההכרעה בין שני השיקולים הנוגדים אינה פשוטה, אך בסופו של יום מסקנתי היא כי, בהתחשב בנתוניו של המשיב כמפורט לעיל והקושי העצום ליתן בו אמון מינימאלי, לעת הזו גוברים השיקולים המחייבים הישארותו במעצר.

באשר לתיק העיקרי, נראה כי התמונה עדיין לא התבהרה ולא ברור האם אכן ההליך נקלע ל"מבוי סתום" כטענת המשיב. אמנם המשיב נאלץ להתמודד רק עתה, כשפרשת התביעה נמצאת לקראת סיום, עם חומרי חקירה שהיו אמורים להימסר לו עובר להגשת כתב האישום, אך לא שוכנעתי שהדבר יגרוור אחריו בהכרח עיכוב ממשי בשמיעת המשפט. כך גם לא ברור מה יעלה בגורלה של העדות האחרונה מטעם המבקשת ויתר סימני השאלה המרחפים עתה מעל להליך העיקרי. מאד יתכן שבעתיד הקרוב יתבררו עניינים אלה ואז ניתן יהיה לשקול את סוגיית המעצר על יסוד נתונים ברורים יותר. אין לשכוח כי בצד הקשיים האמורים, נעשה בעניינו של המשיב מאמץ ממשי ומשמעותי שהניב שמיעת 56 עדי תביעה ב-23 דיונים. זאת על אף שבתחילה התעכב בירור המשפט לבקשת המשיב לצורך הסדרת ייצוגו. אין כל סיבה שלא להניח כי כך ינהג בית המשפט גם בעתיד, והעובדה שעתה לא קבועים מועדי דיונים נובעת מהצומת בו מצוי ההליך ואי הבהירות באשר ללוח הזמנים הצפוי. אין גם לשכוח כי מדובר בהליך מורכב ומרובה עדים, וגם אם יתכן שניתן היה לייעל במשהו את בירור המשפט, תקופת תשעת החודשים שנקבעה על-ידי המחוקק אינה ריאלית תמיד ביחס להליכים מהסוג הנדון. כבר נפסק בעבר, שאל מול בחינת קצב התקדמות ההליך ופרק הזמן הצפוי להשלמתו, יש להביא בחשבון את אופי התיק שבו מדובר. כאשר מדובר בתיקים מורכבים, מרובי אישומים או נאשמים, אמת המידה לבחינת התקדמות התיק אינה בהכרח זהה לאמת המידה לבחינת קצב ההתקדמות בתיקים אחרים (בש"פ 8840/11 מדינת ישראל נ' זגורי, פסקה 8 (13.12.2011)). עוד נפסק, כי "המציאות מוכיחה כי תקופה של תשעה חודשים היא 'מיטת סדום', שלא ניתן להתאים אליה את הדיון בתיקים אלה" (בש"פ 7173/06 מדינת ישראל נ' שורפי

(11.9.2006). ביטוי לכך ניתן אף למצוא בתיקון לחוק המעצרים, במסגרתו הורחבה סמכותו של בית משפט זה להאריך מעצר לפי סעיף 62 לחוק המעצרים לתקופות של 150 יום "בשל סוג העבירה, מורכבותו של התיק או ריבוי של נאשמים, עדים, או אישומים".

סיכומם של דברים: בענייננו מתקיימים שיקולים המטים את הכף לעבר קבלת הבקשה, ובראשם מסוכנותו הברורה של המשיב, שבשלב זה ונוכח ניסיון העבר, נראה כי קיים קושי ממשי לאיינה. בנוסף, לא ניתן לקבוע כי משך המעצר, כשלעצמו, מטה את הכף באופן ברור לעבר שחרורו של המשיב נוכח אופי ההליך ומורכבותו, בין היתר מאחר שבשלב זה לא ניתן להעריך את משכו הצפוי.

14. אשר על כן הבקשה מתקבלת ואני מאריך את מעצר המשיב בתשעים יום מיום 18.4.2014, או עד למתן פסק הדין בעניינו בת"פ 42349-02-13 בבית משפט השלום בפתח תקווה, לפי המוקדם.

ניתנה היום, י' בניסן התשע"ד (10.4.2014).

שׁוֹפֵט